

Інноваційні концепти підручника з читання

Олександра Савченко,
доктор пед. наук, професор,
гол. наук. співробітник,
Інститут педагогіки
НАПН України
м. Київ, Україна

Нові результати шкільної освіти, які визначено законом України «Про освіту» [1], Державним стандартом початкової освіти [2], Типовою освітньою програмою зумовили нове розуміння якості початкової освіти [3]. Системоутворювальним компонентом якісних змін у шкільній освіті є новий зміст, матеріальним втіленням якого є підручник [4]. Оновлення змісту за ідеями Нової української школи відбувається на засадах дитиноцентризму, природовідповідності особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, що має концентрувати зусилля укладачів підручників на результатно-діяльній, емоційно-ціннісній складовій змісту навчальної книги. Це означає, що всі складники підручника мають створювати передумови для досягнення учнями очікуваних результатів.

Принциповою інновацією у створенні підручників нового покоління з читання є потреба взаємопов'язаної реалізації ключових і предметних компетентностей у процесі опрацювання нових змістових ліній.

1. Змістова лінія «**Взаємодіємо усно**» покликана створити умови для діалогу, співпраці, партнерства у взаємовідносинах усіх суб'єктів освітнього процесу. Суттю феномена *взаємодія* є поєднання двох понять: *взаємність і діяльність*. Поняття *взаємодія* є універсальним у різних видах взаємодії вчителя з учнями і учнів між собою у певному навчальному середовищі. Гарний результат у навчанні, вихованні, розвитку є досяжним, якщо здобувачі освіти, виконуючи спільну діяльність, розуміють її мету, мотивовані на співпрацю, позитивні міжособистісні контакти у її здійсненні. Щоб

реалізувати *вимоги змістової лінії «Взаємодіємо усно»*, ми включили у *методичний апарат підручника завдання на:*

- формування у молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях;
- усне спілкування в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних цілей;
- участь в інсценізаціях, виставах;
- створення у співпраці творчих продуктів.

Виконання цих завдань передбачає варіативність форм навчальної взаємодії учнів: **колективну, групову, парну.**

2. Дослідження текстів є смисловим базисом для оволодіння учнями читацькою компетентністю. Читацькі уміння, які здобуває молодший школяр, досліджуючи різні види текстів з різною метою, уможливають *вдумливе читання, розуміння прочитаного в широкому діапазоні його особистих і соціальних потреб.* Складність очікуваних результатів щодо дослідження тексту зумовлює комплексний підхід до їх досягнення.

У підручнику є чимало творів, що мають виразний потенціал щодо **розвитку критичного мислення і емоційного інтелекту другокласників.** **Розвитку емоційного інтелекту сприяють завдання, які навчають другокласників:**

- відчувати свої настрої, почуття і висловлюватись про це;
- розпізнавати настрій, емоції дійових осіб;
- знаходити у текстах слова, вислови, що позначають емоції, почуття;
- розуміти, що є важливим у стосунках між людьми;
- висловлювати емоційно-оцінні судження стосовно спілкування і вчинків дійових осіб;
- прогнозувати можливі рішення морально-етичних проблем;

- розуміти важливість саморегуляції, самоконтролю свого мовлення і вчинків.

3. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» вперше визначена у змісті мовно-літературної галузі.

Реалізація цієї змістової лінії передбачає: формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти. На завершення другого класу учень / учениця:

- *сприймає* прості медіапродукти;
- *обговорює* зміст і форму простих медіапродуктів, розповідає, про що в них ідеться;
- *визначає*, кому і для чого призначений медіапродукт;
- *пояснює* зміст вербальної і невербальної інформації в медіапродуктах;
- *висловлює свої думки і почуття* з приводу прослуханих/ переглянутих медіапродуктів (дитячих журналів, афіш, коміксів, реклами);
- *створює прості медіапродукти* (листівка, sms – повідомлення, фото колаж тощо) з допомогою інших.

У Типовій освітній програмі для початкової школи медіаграмотності визначено три базові уміння: оволодіння учнями уміннями знаходити і правильно користуватися різними видами інформації, створювати елементарні медіапродукти. *Медіауміння* ми розглядаємо як складник читацької компетентності учнів. Тому у його структурі передбачено *знаннєвий компонент* – ознайомлення учнів із сутністю понять *інформація і медіа* – як *способами* збереження і передачі інформації; *діяльнісний* – уміння знаходити, аналізувати, інтерпретувати інформацію з різних джерел (з допомогою вчителя); *уміння її оцінювати*, виявляючи своє ставлення, висловлюючи різні види оцінювальних суджень; уміння *створювати* елементарні медійні продукти (індивідуально, у парі, в групі).

У реалізації цієї змістової лінії ми поєднали прямий і опосередкований спосіб формування у дітей зазначених умінь.

Прямий спосіб – включення у підручник вісім блоків – «*Медіавіконця*», де реалізовано різні аспекти ознайомлення учнів із засобами медіа (книжка, бібліотека, малюнок, листівка, афіша вистави, реклама, журнал, дитячі енциклопедії); *опосередкований* – медійні завдання у процесі дослідження текстів, «прочитання» ілюстрацій. Особливим *медіавіконцем* є медіапроект «**Класна газета**», виконуючи який, другокласники набувають досвід колективної співпраці у створенні інтегрованого медіапродукту, що відображає життя їхнього класу.

Список використаних джерел

1. Закон України про освіту [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/>.
2. Державний стандарт: [Електрон. Ресурс]. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-satverdzhennya-derzhavnoqo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1-2 класи. Закон України «Про освіту». Державний стандарт початкової освіти. – К.: ТД «Освіта-Центр плюс», 2018. – 240 с.
4. Савченко О. Я. Українська мова та читання. Підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2 // О. Я.Савченко – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 144 с.